

used thoughtfully. Adaptive systems that tailor feedback and track progress foster a sense of achievement and autonomy. Students gain agency as they can control the pace and focus of their learning. However, research indicates that intrinsic motivation is sustained only when technology is integrated meaningfully into a human-centered framework. Instructors play a decisive role in framing AI as a partner rather than a judge. When learners perceive AI as an empowering tool, one that supports creativity and self-expression, they are more likely to engage actively. Conversely, if AI is introduced as a replacement for teacher interaction, motivation often declines. The human connection, empathy, and humor that teachers bring remain irreplaceable drivers of engagement and learning persistence.

The integration of AI raises complex ethical and institutional questions. Issues of data privacy, authorship, and academic integrity are at the forefront. As LLMs become capable of generating full essays and analyses, teachers must find ways to assess authentic learner performance. This requires not only new assessment formats but also open dialogue about honesty, authorship, and collaboration. Furthermore, AI systems can reproduce linguistic and cultural biases present in their training data. Teachers must remain vigilant to ensure that classroom AI use promotes diversity, inclusion, and critical awareness. Professional development programs and institutional policies should therefore prioritize ethical competence alongside digital skills. Educational institutions often lag behind technological innovation. Many teachers report feeling underprepared to use AI effectively, lacking both technical training and conceptual understanding. Therefore, there is an urgent need for continuous professional learning, peer mentoring, and collaborative spaces where educators can exchange experiences and build collective AI literacy.

AI is not replacing teachers; it is redefining their professional purpose. The success of AI in language education depends on how teachers orchestrate the interaction between human creativity and machine intelligence. The teacher's task is to humanize technology: to frame its use within pedagogical, cultural, and ethical contexts that sustain meaningful communication. Looking ahead, the professional development of language teachers must include AI literacy, ethical awareness, and the ability to design hybrid learning models. Teacher education programs should help future educators navigate uncertainty and use AI not as a shortcut but as a catalyst for deeper learning and reflection. In this new educational reality, the teacher becomes both a technologist and a humanist, someone who bridges the efficiency of algorithms with the empathy, intuition, and values that only a person can provide. The human element remains the essence of education, not despite AI, but precisely because of it. By reimagining their role, teachers ensure that artificial intelligence contributes not to the mechanization but to the enrichment of learning.

К. Попова-Коряк, Н. Потьомкіна

**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ У ДОБУ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ: ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ**

K. Popova-Koriak, N. Potomkina

**FORMATION OF A CULTURE OF FAMILY RELATIONSHIPS IN THE AGE
OF DIGITAL TRANSFORMATION: LEGAL GUARANTEES AND PSYCHOLOGICAL
AND PEDAGOGICAL GUIDELINES**

У сучасних умовах цифрової трансформації та глибоких суспільних змін спостерігається переосмислення базових соціальних цінностей, серед яких

особливе місце належить сім'ї як осередку морального, емоційного й культурного розвитку особистості. Інформаційні технології, віртуалізація міжособистісних контактів і зростання впливу медіакультури сприяють змінам у сприйнятті партнерства, батьківства, гендерних ролей, що часто призводить до розмиття меж між реальними та цифровими моделями стосунків. У цьому контексті формування традиційних сімейних цінностей у молоді повинно мати чітку правову рамку й бути безпосередньо пов'язаним з виконанням державою конституційних зобов'язань щодо охорони сім'ї, дитинства, материнства і батьківства.

Правова логіка цієї рамки задає не лише поняттєві орієнтири, а й практичні наслідки для змісту психолого-педагогічної та соціально-виховної діяльності різних інститутів — освітніх, культурних, громадських, релігійних, медійних, — що впливають на становлення світогляду молодого покоління. Сім'я має визнаватися первинним осередком суспільства, а шлюб — добровільним союзом чоловіка та жінки, що передбачає взаємні права й обов'язки подружжя. У правовому контексті це означає, що всі види соціалізації, спрямовані на формування уявлень про сім'ю та партнерство, мають узгоджуватися з фундаментальними принципами: гідність особи, рівність прав, пріоритет родинного середовища для розвитку дитини, партнерство сім'ї, закладів освіти й громадських організацій у виховному процесі.

Реалізація цих принципів вимагає системного впровадження правової просвіти як невід'ємної складової психолого-педагогічної соціально-орієнтованої роботи з дітьми, підлітками та молоддю. Йдеться не про формальне ознайомлення з нормами, а про засвоєння практичних компетентностей, необхідних для відповідального партнерства: розуміння змісту й меж батьківських прав і обов'язків у сімейних відносинах; поваги до приватності, особистих меж і тілесної недоторканності; уміння розрізняти правомірні та неправомірні дії у повсякденній взаємодії; відповідального ставлення до власного майбутнього та майбутнього своїх близьких.

Правовий аспект також вимагає культурночутливої адаптації змісту освітнього та виховного контенту з урахуванням вікових (фізичних, соціальних, психічних) особливостей і соціокультурних національних традицій. Йдеться не про обмеження доступу до знань («заборону знань»), а про послідовне системне структурування: у молодшому віці — розвиток почуття гідності, безпеки, навичок спілкування та самоповаги; у підлітковому — формування культури дружби і взаємоповаги, розвиток емпатії, медіагігієни, навичок протидії тиску, булінгу та деструктивним інтернет-практикам; у юнацькому — розгляд тем відповідального партнерства, шлюбу, батьківства, правових аспектів згоди, захист від насильства та експлуатації, основ репродуктивного здоров'я. Такий підхід створює простір для поступового морального та психологічного дозрівання молоді, попереджаючи ранню сексуалізацію, емоційну дезорієнтацію й інформаційне перевантаження.

Важливо також унормувати контроль якості виховних і просвітницьких матеріалів, що використовуються в роботі з дітьми та молоддю. Кожен чутливий модуль чи інформаційна кампанія має проходити експертне рецензування на предмет відповідності віковим, науковим й етичним критеріям, а результати повинні бути відкритими для громадськості. Це знімає напруження в спільноті, забезпечує прозорість, довіру й взаєморозуміння між усіма учасниками виховного процесу: батьками, педагогами, психологами, соціальними працівниками та іншими суб'єктами / агентами соціалізації.

Необхідною умовою ефективної взаємодії стає дотримання кодексу професійної та етичної відповідальності для всіх, хто здійснює соціально-виховний вплив. Йдеться про недопустимість ідеологічного тиску, маніпуляцій чи дискримінаційних висловлювань у будь-якій сфері — освітній, культурній, медійній та ін.

Окрема сфера правового захисту — запобігання практикам і впливам, що можуть завдати моральної та психологічної шкоди неповнолітнім і спотворити їхнє уявлення про сімейні ролі та стосунки. Своєю чергою, в інформаційному просторі має діяти чітка заборона на контент, який нормалізує насильство, експліцитні сцени чи аморальні зразки поведінки. Натомість варто розвивати позитивну медіакультуру — орієнтовану на цінність любові, взаємоповаги, відповідальності за власні рішення та наслідки дій, співучасті тощо.

Стратегічно важливо закріпити ціннісно-правову вісь у діяльності всіх інститутів соціалізації — від дитячого садка до закладу вищої освіти, від молодіжних центрів до сімейних клубів і цифрових платформ. Курси родинної етики, прав людини в міжособових стосунках, програми медіаосвіти, ініціативи з розвитку батьківських компетентностей і сервісів психологічної підтримки мають діяти узгоджено, забезпечуючи спадкоємність виховного впливу.

Очікуваним результатом такої інтегрованої правової політики є підвищення рівня правової культури молоді, зміцнення міжпоколінного діалогу, зниження конфліктності в суспільстві та формування зрілих установок щодо партнерства й батьківства. У довгій перспективі це сприятиме відновленню соціальної згуртованості, гармонізації родинних відносин і збереженню духовного потенціалу суспільства.

Підсумовуючи, юридичні гарантії є не лише формальною «рамкою», а дієвим механізмом підтримки культури сімейних стосунків через координовану діяльність системи соціальних інститутів. Там, де право визначає справділіві межі, а психолого-педагогічні інструменти наповнюють їх гуманістичним змістом, традиційні сімейні цінності зберігають життєву силу, стаючи реальним моральним орієнтиром для молодого покоління.

Психолого-педагогічні орієнтири формування культури сімейних стосунків базуються на усвідомленні того, що сім'я є первинним і незамінним простором морального розвитку особистості. Саме тут засвоюються базові чесноти — взаємоповага, довіра, здатність до діалогу, відповідальність за іншого, уміння приймати рішення, орієнтуючись на спільне благо. Ці якості не виникають автоматично, вони формуються через досвід емоційного контакту, наслідування прикладу дорослих, спільну діяльність, взаємну підтримку та відкритість у спілкуванні.

У цьому контексті провідна роль належить не лише сім'ї та школі, а й ширшому колу соціальних інститутів — закладам освіти різних рівнів, культурно-просвітницьким установам, громадським і релігійним організаціям, засобам масової комунікації, волонтерським і молодіжним рухам. Їхня місія полягає у створенні цілісного виховного простору, у якому дитина й молода людина відчують узгодженість вимог, стабільність цінностей і реальну підтримку. Саме така взаємодія інститутів соціалізації забезпечує наступність і послідовність у формуванні моральної культури майбутніх громадян.

Однак сучасна цифрова епоха докорінно змінює механізми соціалізації. Віртуалізація життя переносить значну частину спілкування, емоційного обміну й рольового навчання у цифровий простір, де відсутній безпосередній контакт і глибинна емоційна залученість. Для багатьох підлітків і молодих людей цифрова комунікація стає головним способом самовираження, а поняття близькості редукується до коротких повідомлень, «лайків» або візуальних образів. Це веде до поверхневості емоційних зв'язків, дефіциту емпатії, послаблення здатності до співпереживання й втрати розуміння глибинного сенсу любові, вірності та партнерства.

Педагогічна відповідь на ці виклики має бути системною та виходити за межі традиційного навчально-виховного процесу. Серед ефективних напрямів — упровадження курсів медіагігієни, цифрової етики, критичного мислення, психоемоційної грамотності, а також формування компетентностей ненасильницької комунікації. Важливо навчити молодь розрізняти справжні й удавані прояви близькості, протистояти маніпуляціям у медіапросторі, відповідально користуватися власною свободою в цифровій взаємодії.

Психолого-педагогічні підходи мають бути спрямовані на розвиток внутрішніх ціннісних орієнтирів, які залишаються стабільними незалежно від зовнішнього інформаційного середовища. Через інтерактивні заняття, дискусії, моральні дилеми, творчі проекти, волонтерську діяльність та групові рефлексії молодь може набувати досвіду співпраці, довіри, прийняття відповідальності й саморегуляції. Такий досвід формує не лише соціальну компетентність, а й психологічну зрілість, необхідну для побудови майбутніх партнерських і сімейних відносин.

Ключовим чинником залишається родина, яка є головним транслятором емоційної культури. Батьки, виступаючи прикладом взаємоповаги, емпатії, уміння вибачати й домовлятися, формують у дітей модель безпечної прив'язаності й довіри до світу. Підтримці цього процесу сприяють батьківські клуби, тренінги сімейного розвитку, міжпоколінні освітні ініціативи, у межах яких здійснюється не лише обмін знаннями, а й спільне осмислення ціннісних орієнтирів.

Не менш значущим є створення психологічно безпечного середовища в закладах освіти, культурних та громадських просторах. Там, де поважають гідність кожної особистості, приймають різноманітність, заохочують відкритість і діалог, формується готовність до рівноправних, відповідальних і гуманних стосунків. Такі середовища стають школою життя, де цінності родини транслюються в щоденну поведінку, взаємодію, способи вирішення конфліктів і прояви турботи.

Таким чином, поєднання юридичних гарантій і психолого-педагогічних орієнтирів забезпечує системну основу формування культури сімейних стосунків у сучасному суспільстві. Юридичний компонент визначає межі, норми та правила взаємної відповідальності, тоді як педагогіка й психологія наповнюють їх гуманістичним змістом, спрямованим на розвиток зрілої, емпатійної, соціально відповідальної особистості. У добу цифрової трансформації саме така синергія дозволяє поєднати стабільність традицій і гнучкість нових соціокультурних реалій, зберігаючи родину як головний осередок духовного зростання, любові й відповідальності.